

VÄIKE MAJA SUURES METSAS

Ükskord ennemuistsel ajal, kuuskümmend aastat tagasi¹, elas üks väike tüdruk väikeses hallis palkmajas, mis asus Wisconsinis suures metsas.

Kõikjal maja ümber kõrgusid suured puud, nende taga seisis teised puud ja nende taga jälle puud. Nii kaugemale, kui inimene suutis põhja suunas minna päeva, nädala või terve kuu aja jooksul, polnud seal ikka midagi peale puude. Seal polnud maju. Seal polnud teid. Seal polnud inimesi. Olid üksnes puud ja metsloomad, kelle kodud asusid nende puude vahel.

Suures metsas elasid hundid, karud ja tohutu suured metsskassid. Ondatrad, naaritsad ja saarmad elasid ojade lähistel. Rebastel olid urud mägedes ja kõikjal uitas ringi hirvi.

¹ Raamatu tegevus toimub aastal 1872 – *toim.*

Nii ida kui ka lääne pool väikest maja kõrgus miilide viisi puid ja üksnes harvad väikesed palkmajad seisis hajutatutena kaugel suure metsa servadel.

Nii kaugele, kui väikese tüdruku silm seletas, paistis ainult üks maja, kus elas tema ise koos oma isa ja ema, õe Mary ja pisikese õe Carrie-beebiga. Maja ees looklesid vingeldes-vongeldes vankrijäljed, mis viisid nägemisulatusest välja metsadesse, kus metsloomad elasid, kuid väike tüdruk ei teadnud, kuhu need jäljed viisid, veel vähem seda, kus need võisid lõppeda.

Väikese tüdruku nimi oli Laura ja ta kutsus oma isa papaks ja oma ema mammaks. Neil päevil ja selles kohas ei öelnud lapsed vanematele ema ja isa või emme ja issi – nii, nagu see nüüd kombeks on.

Öösiti, kui Laura lamas ärkvel oma asemel ja kuulatas, ei kuulnud ta ainsatki heli peale puude omavahelise sosina. Mõnikord ulgus kaugel öös mõni hunt. Siis tuli ta lähemale ja ulgus uuesti.

See oli hirmuäratav heli. Laura teadis, et hundid võivad süüa väikseid tüdrukuid. Kuid kindlate palkseinte vahel oli ta kaitstud. Tema isa püss rippus ukse kohal ja vana hea Jack, laiguline bulldog, lebas ukse ees valvel. Laura isa tavatses öelda: „Jää magama, Laura. Jack ei lase hunte sisse.“ Seepärast puges Laura tekkide all Maryle lähemale ja uinus.

Ühel ööl tõstis isa ta voodist välja ja kandis akna alla, kust Laura võis hunte näha. Kaks neist istus maja

ees. Nad nägid välja nagu pulstunud koerad. Hundid tõstsid koonu suure särava kuu poole ja ulgusid.

Jack sammus urisedes ukse ees edasi-tagasi. Tema kuklakarvad turritasid ja ta näitas vihaselt oma teravaid hambaid. Hundid ulgusid, kuid sisse nad ei saanud.

See oli mugav maja. Ülemisel korrusel oli avar pööning, kus oli mõnus mängida, kui vihm katusele trummeldas. Alumisel korrusel asus väike magamistuba ja üks suur tuba. Magamistoas oli klaasaken, mida suleti puidust luugiga. Suures toas oli kaks akent, mille raamid olid klaasid, ja kaks ust: eesuks ja tagauks.

Kõikjalt ümbritses majakest põikpuudest tara, et hoida eemale karusid ja hirvi.

Hoovil maja ees kasvas kaks imeilusat suurt tammepuud. Igal hommikul, niipea kui ta oli ärganud, lippas Laura akna juurde, ja ühel hommikul nägi ta kummagi suure puu okstel rippumas surnud hirve.

Papa oli need hirved eelmisel päeval maha lasknud ning Laura oli maganud, kui ta need öösel koju tõi ja kõrgele puu otsa riputas, et hundid liha kätte ei saaks.

Sel päeval oli papal, mammal, Laural ja Maryl õhtusöögiks värsked hirveliha. See oli nii maitsev – Laura oleks tahtnud, et nad oleksid võinud selle kõik ära süüa. Kuid suurem osa lihast tuli soolata, suitsutada ja sisse teha talvel söömiseks.

Sest talv oli tulekul. Päevad jäid lühemaks ja öösiti roomas pakane mööda aknaruute üles. Varsti tuleb

lumi. Siis mattub palkmaja peaaegu üleni lumehangede alla ning järv ja ojad kattuvad jääga. Kärekülma ilmaga pole kindel, kas papa leiab mõne metslooma, keda toiduks maha lasta.

Karud peidavad end urgudesse, kus nad rahulikult talv läbi magavad. Oravad tõmbuvad kerra oma puuõõntesse tehtud pesades, mässides oma karvased sabad mõnusasti ninade ümber. Hirved ja jänesed muutuvad kartlikuks ja kärmeks. Isegi kui papa mõne hirve tabaks, oleks see vilets ja lahja, mitte nii lihav ja lopsakas nagu sügiseti.

Papa võib kärelda pakasega pidada päev läbi jahti lumises suures metsas ning tulla õhtul koju, toomata mammale, Laurale ja Maryle midagi söödavat.

Seepärast tuli enne talve saabumist väikesesse majja varuda võimalikult palju toitu.

Papa nülgis hirved hoolikalt, soolas ja pingutas nende nahad, sest ta tahtis neist teha pehmeid parknahku. Seejärel raius ta liha tükkideks, asetaski tüki lauale ja riputas neile soola.

Keset hoovi seisis kõrge puuront, mis oli lõigatud suure õõnsa puu tüvest. Sinna sisse oli papa tagunud naelad – mõlemalt poolt nii kaugele, kui ta käsi ulatas. Siis tõstis ta selle püsti, paigaldas ülaossa pisikese katuse ja löikas maapinna lähedale tüve sisse väikese ukse. Tükile, mille ta sealt välja löikas, kinnitas ta külge

nahast hinged – siis sobitas ta selle oma kohale tagasi ja sellest sai väike, alles tohune uks.

Kui hirveliha oli mitu päeva soolas seisnud, löikas papa iga lihatüki sisse augu ja pistis august nõõri läbi. Laura jälgis tema tegevust ja seejärel vaatas ta pealt, kuidas papa riputas lihatükid õõnsa puutüve sisse naelte otsa.

Papa küünitas käe väikesest uksest sisse ja riputas liha naelte otsa, nii kaugemale, kui ta küündis. Siis asetas ta redeli puutüve najale, ronis üles, tõstis katuse kõrvale ja ulatus niimoodi riputama liha ka ülemiste naelte külge.

Seejärel pani papa katuse jälle peale, ronis redelist alla ja käskis Laurat: „Jookse raiumispaku juurde ja too mulle värsked hikkoripuu laaste – uusi, puhtaid ja heledaid.“

Niisiis lippas Laura paku juurde, kus papa tavaliselt puid raius, ja täitis põlle värskete, hästi lõhnavate laastudega.

Väikesest uksest süütas papa õõnsa puu sisemusse väikestest tohutükikestest ja samblatuttidest tule ja asetas väga hoolikalt tule peale mõned laastud.

Haljad laastud ei põlenud kiiresti, vaid hõõgusid ja täitsid puuõõne tiheda lämmatava suitsuga. Papa sulges ukse ja natuke suitsu immitses uksepragude vahelt välja ning veidi tuli suitsu ka katuse vahelt, ent suurem osa suitsu oli koos lihaga puuõõnde suletud.

„Hikkoripuu suitsust pole midagi paremat,“ lausus papa. „Selle abil valmib maitsev hirveliha, mida võib hoida ükskõik kus ja ükskõik millise ilmaga.“

Siis võttis ta oma püssi, viskas kirve õlale ja suundus raiesmikule puid langetama.

Laura ja mamma valvasid tuld paljude päevade jooksul. Kui läbi uksepragude enam suitsu ei immitsenud, pidi Laura hikkorilaaste juurde tooma ja mamma asetas need liha alla tulle. Kogu see aeg hõljus õuel kerge suitsulõhn, ja kui ust avati, väljus tihe suitsulõhn ka puuõõnest.

Viimaks teatas papa, et hirveliha on piisavalt suitsunud. Nad lasksid tulel puuõõnes kustuda ja papa võttis kõik lihatükid ja -killud sealt välja. Mamma mähkis iga tüki korralikult paberisse ja riputas need pööningule, kus liha säilis riknemata ja kuivana.

Ühel hommikul lahkus papa koos hobuste ja vankriga enne päikesetõusu ja samal õhtul tuli ta koju, vankril terve koormatäis kalu. Suur vankrikast oli kuhjaga kalu täis ja mõned neist olid peaaegu Laura-suurused. Papa oli käinud Pepini järvel ja kõik need kalavõrguga püüdnud.

Mamma löikas helbelisest valgest luudeta kalast suured viilud Laura ja Mary jaoks. Kõik sõid värsket maitsvat kala suure naudinguga. Kõik see, mida nad värskelt ära ei söönud, jäi tünnidesse soolatuna talveks.

Papal oli siga. See jooksis metsikult suures metsas ringi, toitudes tammetõrudest, pähklitest ja juurikatest. Nüüd püüdis papa sea kinni ja pani ta aedikusse, et looma nuumata. Ta tahtis sea tappa niipea, kui ilm on piisavalt külm, et sealihha saaks külmuda.

Ükskord ärkas Laura keset ööd ja kuulis siga vingumas. Papa kargas voodist välja, haaras seinalt püssi ja tormas välja. Siis kuulis Laura püssi paukumas – korra, seejärel teisegi.

Tagasi majja tulles rääkis papa, mis oli juhtunud. Ta oli näinud seasulu kõrval seismas suurt musta karu. Karu küünitas käppa sulgu, et siga kahmata, ning siga jooksis vingudes ringi. Papa nägi seda tähevalgusel ja tulistas kiiresti. Aga kuna valgus oli ähmane ja papa kiirustas, ei saanud ta karule pihta. Too jooksis vähi- matki viga saamata metsa.

Laural oli kahju, et papa karu ei tabanud. Talle maitses karuliha väga. Eks papalgi oli kahju, aga ta sõnas vaid: „Igatahes pääses siga terve nahaga.“

Kogu suve oli maja taga aias kasvanud köögiviljad. Peenrad oli majale nii lähedal, et hirved ei söandanud päeva ajal üle tara aedvilju sööma hüpata ning öösiti ajas Jack nad eemale. Mõnikord leidus hommikuti siiski porgandite ja kapsaste vahel väikseid sõrajälgi. Aga alati olid sealsamas kõrval ka Jacki jäljed ja hirv oli otsemaid jälle aiast välja karanud.

Nüüd olid kartulid ja porgandid, peedid, kapsad ja kaalikad üles võetud ja laotud keldrisse varju külmade ööde eest.

Sibulatest olid valmistatud pikad vanikud, mis pealseidpidi põimituna rippusid pööningul, lõnga külge seotud punaste piprakaunapärgade kõrval. Kõrvitsatest ja kabatšokkidest olid pööningu nurka laotud oranžid, kollased ja rohelised kuhjad.

Sahvris seisis tünnid soolakalaga ja kollased juustukerad olid asetatud riiulitele.

Ühel päeval tuli onu Henry ratsutades suurest metsast. Ta oli tulnud papat seatapmisel abistama. Mamma pikk seatapunuga oli juba teritatud ja onu Henryl oli kaasas tädi Polly lihunikunuga.

Papa ja onu Henry tegid seasulu lähedale lõkke ja kuumutasid tule peal suure katlatäie vett. Kui vesi oli keema läinud, suundusid nad siga tapma. Siis jooksis Laura tuppa, peitis pea patja ning toppis näpud kõrva, et mitte sea kiljumist kuulda.

„See ei tee seale haiget, Laura,“ rääkis papa talle. „Me teeme seda nii kiiresti.“ Kuid ometi ei tahtnud Laura sea kiunumist kuulda.

Varsti võttis Laura sõrmed ettevaatlikult kõrvadest välja ja kuulatas. Siga ei kisanud enam.

Pärast seda oli seatapupäev päris tore ja toimekas, kus oli nii palju vaatamist ja tublisti tegemist. Onu

Henry ja papa olid lustlikus meeleolus, õhtusöögiks sai searibi ja papa lubas seasaba ja seapõie anda Laurale ja Maryle.

Niipea kui siga surnud oli, liigutasid papa ja onu Henry lihakeha kuumas vees üles-alla, et harjased lahti leotada. Siis aetasid nad selle lauale ja kraapisid seda nugadega seni, kuni kõik harjased lahti tulid. Seejärel riputasid nad seakere puu otsa, võtsid sisikonna välja ja jätsid liha külma kätte jahtuma.

Kui liha oli jahtunud, võtsid nad selle taas alla ja raiusid tükkideks. Seal olid abatükid, koodid ja seljatükid, küljetükid, ribid ja magu. Olid süda, maks ja keel, ning pea, millest sai valmistada sülti, ja lihaliud väiksemate tükkidega, millest sai teha vorsti.

Liha oli asetatud lauale, mis seisis tagaukse juures varjualuses, ning iga lihatükk oli soolaga üle raputatud. Koodid ja seljatükk seisis soolvee sees marinaadis, sest neid tuli puuõones suitsutada nagu hirvelihagi.

„Miski pole parem kui hikkoriga suitsutatud seasink!“ väitis papa.

Ta oli seapõie täis puhunud. Sellest sai pisike õhupall ja papa sidus selle otsa kõvasti nõoriga kinni ning andis selle Maryle ja Laurale mängimiseks. Tüdrukud said seda õhku loopida ja käte vahel teineteisele visata. Seda võis ka vastu põrandat põrgatada. Kuid seasabaga sai veel rohkem nalja kui õhupalliga.

Papa nülgis seasaba laste jaoks hoolikalt ära ja torkas selle jämedamasse otsa teritatud puutiku. Mamma avas pliidiukse ja kraapis välja kolderauale kuumi süsi. Siis said Laura ja Mary seasaba kordamööda süte kohal hoida.

Seasaba särises küpsedes ning sellelt pudenesid rasvatilgad, mis löid süte kohal leegitsema. Mamma raputas seasabale soola. Laste käed ja näod kuumasid palavusest ja Laura kõrvetas oma sõrme, kuid ta oli nii põnevil, et ei hoolinud sellest. Seasaba küpsetamine oli nii lõbus, et järjekorda vahetades oli raske mängida ausat mängu.

Lõpuks sai see tehtud. Seasaba oli üleni kenasti pruunistunud – ja kui hästi see lõhnas! Nad viisid selle õue jahtuma, ja juba siis, kui see polnud veel jahtunud, kippusid lapsed seda maitsma ja kõrvetasid oma keele.

Nad sõid saba ümbert ära viimse kui tillukese liha-raasu ja andsid siis kondi Jackile. Ning sellega saigi seasaba otsa. Uut ei saa enne kui järgmisel aastal.

Peale õhtusööki läks onu Henry oma koju ja papa suundus tegema oma toimetusi suures metsas. Aga Laura, Mary ja mamma jaoks olid seatapuga seotud tööd alles alanud. Mammal oli tublisti tegemist ning Laura ja Mary abistasid teda.

Kogu selle päeva ja järgmisegi sulatas mamma pliidil suurtes raudpottides searasva. Laura ja Mary kandsid

puid ning valvasid tuld. Pliidiraud pidi olema kuum, aga mitte liiga tuline, sest muidu oleks rasv põlema läinud. Suured potid podisesid ja keesid, kuid ei tohtinud suitseda. Aeg-ajalt riisus mamma rasva pealt pruune kõrneid. Ta mässis need riide sisse, pigistas kogu rasva välja ja pani siis kõrned kõrvale. Ta tahtis neid kasutada hiljem maisijahust leiva maitsestamiseks.

Kõrned oleksid olnud väga maitsvad niisamagi ära süüa, kuid Laura ja Mary tohtisid neid ainult veidi mekkida. Need olid liiga head väikeste tüdrukute jaoks, ütles mamma.

Mamma kaapis seapea hoolikalt puhtaks ja keetis seda siis niikaua, kuni liha kondi küljest lahti oli tulnud. Ta tükeldas liha puust liual noaga peeneks ning maitsestas seda pipra, soola ja vürtsiga. Siis segas ta liha keeduleemega ja tõstis jahtuma. Jahtunult sai seda viiludeks lõigata – see oli sült.

Suurtest lihatükkidest lõigatud väikseid tükke, mida oli nii rasvaseid kui ka taisemaid, hakkis mamma niikaua, kuni kõik sai peeneks tükeldatud. Ta maitsestas seda soola, pipra ja aiast toodud salveilehtedega. Siis sõtkus ja keeras ta segu käte vahel, kuni see oli hästi läbi segatud, ja vormis segust pallid. Pallid aetas ta vaagnale ja viis välja varjualusesse, kus need külmusid, ja siis oli neid hea talvel süüa. Need olid vorstid.

Kui seatapuaeg läbi sai, leidus aidas vorsti ja sülti, suured purgid searasvaga ja lähker valge soolasealihaga

ning pööningul rippusid suitsutatud singid ja seljatükid.

Väike maja oli peaaegu pakatamas maitsvast toidust, mis oli varutud pikaks talveks. Sahver, ait ja kelder olid täis ning pööning niisamuti.

Laura ja Mary pidid nüüd toas mängima, sest väljas oli külm ja puudelt langes pruune lehti. Tuld pliidi all ei lastud kunagi kustuda. Õhtuti kattis papa tule tuhaga, et söed püsiksid hõõgvel hommikuni.

Pööningust sai meeldiv mängupaik. Suured ümmargused värvilised kõrviatsad moodustasid ilusaid laudu ja toole. Pea kohal kõikusid punased piprad ja sibulad. Laest rippusid alla ka paberisse pakitud suitsusingid ja suitsutatud hirveliha. Kuivatatud ravimtaimede kimbud – vürtsitaimed toitude maitsestamiseks ja mõrud taimed ravimiseks – täitsid pööningu vürtsika ja tolmuse lõhnaga.

Sageli ulgus õues tuul külmal üksildasel toonil. Kuid Laura ja Mary mängisid pööningul kaalivate ja kõrviatsatega kodu ning kõik oli hubane ja õdus.

Mary oli Laurast vanem ja temal oli kaltsunukk, kelle nimi oli Nettie. Laural oli kõigest taskurätikusse mähitud maisitõlvik, kuid seegi oli hea nukk. Tema nimi oli Susan. See polnud Susani süü, et ta oli kõigest maisitõlvik. Mõnikord lubas Mary Laural Nettiet hoida, aga ainult siis, kui Susan seda ei näinud.

Kõige toredam aeg oli õhtuti. Pärast õhtusööki võttis papa kuurist loomapüünised, et neid tule ees õlitada. Ta hõõrus need säravaks ja määris lõugade hingi ja vedrusid karurasva sisse kastetud sulega.

Tal oli väikseid püüniseid ja keskmise suurusega püüniseid ja tal olid ka suured karulõksud, millel olid väga suured hambad, ja papa ütles, et need lõksud võivad kinni langedes murda isegi inimese jala.

Püüniseid õlitades rääkis papa Laurale ja Maryle naljajutukesi ja -lugusid ning pärast mängis ta viiulit.

Uksed ja aknad olid tihedasti suletud ja aknaraamide vahelised praod riidega kinni topitud, et külm sisse ei pääseks. Aga kass, Must Susan, käis sisse ja välja läbi kassiaugu luugi, mis asus suure eesukse allservas – just nõnda, nagu tema heaks arvas. Ta käis alati väga ruttu, et tema saba ei jääks kinni langeva luugi vahele.

Ühel õhtul, kui papa lõkse õlitas, vaatas ta, kuidas Must Susan sisse tuli, ja lausus siis: „Elas kunagi üks mees, kellel oli kaks kassi: üks suur kass ja teine väiksem.“

Laura ja Mary jooksid tema põlvedele toetuma ja ülejäänud lugu kuulama.

„Tal oli kaks kassi,“ kordas papa, „suur ja väike kass. Seepärast tegi ta oma ukse sisse suure kassiaugu suure kassi jaoks. Ja seejärel tegi ta väikese augu väikese kassi jaoks.“

Siinkohal papa peatus.

„Aga miks ei võinud väike kass ...“ alustas Mary.

„Sest suur kass ei lubanud tal ju,“ segas Laura vahele.

„Laura, see on väga ebaviisakas. Sa ei tohiks kunagi vahele segada,“ noomis papa.

„Aga ma näen,“ sõnas ta, „et teil mõlemal on rohkem mõistust kui sellel mehel, kes tegi oma ukse sisse kaks kassiauku.“

Siis pani ta püüinised kõrvale, võttis kastist viiuli ja hakkas mängima. See oli kõige toredam aeg.